

פסח שוב כאן, ועימו השאלה: "מה נשתנה הלילה הזה?". בתחום איכות הסביבה ניתן לסכם בפשטות: השינוי הפיזי איננו מעודד אבל שינוי תרבותי ביחס לאיכות הסביבה כבר כאן. בגיליון זה אנו מצביעים על נתונים מדאיגים לגבי זיהום מים בישראל מדלקים, כדוגמא מקומית, בצד תמונת מצב גלובלית מדאיגה (עמוד 2). אולם המאמצים המושקעים בפיתוח מקורות אנרגיה חלופיים נמצאים בשיאם (עמוד 4 ו-5), המגזר הפיננסי מפתח בשיתוף היוזמה לדיווח גלובלי (GRI) את הכלים שיובילו לשקיפות ולמחויבות (עמוד 6) ובתי המשפט, גם בישראל, מבטאים את השינוי התרבותי וגובים מחיר גדל והולך ממזהמי הסביבה (עמוד 7).

מאזן זה, בין ההידרדרות הפיזית כתוצאה מדפוסי חשיבה מיושנים לבין פריחת תפישות חדשות הרואות בעסקים "אזרחים גלובליים", ילך וייטה אל עבר " אביב הקיימות".

חג אביב שמח!

תוכן הענינים

- 2 סביבה וחברה ..... עמוד
- 3 תחבורה ותעופה..... עמוד
- 4 עיצוב ותהליכים תעשייתיים ..... עמוד
- 5 גזי חממה, אנרגיה ושינויי אקלים ... עמוד
- 6 שקיפות ודיווח בעסקים ..... עמוד
- 7 חקיקה ופסקי דין ..... עמוד

ארועים סביבתיים בחודש הקרוב

22/4/05 – יום כדור הארץ הבינלאומי – נמל תל אביב

19/5/05 - [הכנס השנתי של האיגוד הישראלי למים](#)

אסיף-אסטרטגיות בע"מ עוסקת ביזמות ופיתוח עסקי באמצעות הטמעה של מחויבות לסביבה באסטרטגיה ובפעילות הכוללת של ארגונים. אנו מתמחים בפרויקטים ייחודיים בהם טרם התגבשה תורה סביבתית-עסקית סדורה: בניהול סביבתי, בבניית שקיפות, דיווח ודיאלוג ציבורי, בבדיקת טכנולוגיות והשקעות ובהכוונת מחקר, פיתוח מוצרים ושירותים ובשיווק "ירוק".

בין לקוחותינו נמנים: אגד, נשר תעשיות מלט ישראלים, רשות שדות התעופה, דן – תחבורה ציבורית, מעבדות שרון, משרד התשתיות הלאומיות, המשרד לאיכות הסביבה ואחרים.

סביבה וחברה

איזה מים יש לנו בברז

משרד הבריאות פרסם ביום המים הבינלאומי (22.3) דו"ח המצביע על ירידה בזיהום מי השתייה. לדברי המשרד העלייה באיכות המים קשורה לשיפור עבודת ספקי המים ברשויות וב"מקורות". מהנתונים עולה כי בשנת 2002 נמצאו זיהומים ב- 0.7 אחוז מהבדיקות לעומת זיהומים ב- 0.6 אחוז מהמקרים ב- 2003. לעומת זאת, עמותת "אדם טבע ודין" פרסמה דו"ח לפיו בישראל פועלות כיום 87 תחנות דלק שזיהמו את המים או את הקרקע. בכל שנה יש עשרות מקרים של דליפות מהצנרת של תחנות הדלק, שגורמים לזיהום מקורות המים והקרקע באופן קשה.

[לכתבה המלאה](#)

[לרשימת התחנות המזהמות](#)

דו"ח איכות הסביבה של האו"ם קובע: בקרוב כדור הארץ לא יוכל יותר לתמוך בנו

1300 חוקרים ממאה מדינות סיכמו משך חמש השנים האחרונות אלפי מחקרים כדי לברר אחת ולתמיד מה עשו 100 שנות קדמה לטבע. החוקרים בדקו מהו הסיכוי שהטבע יוכל להמשיך לספק לאנושות שירותים חיוניים - מזון, מי שתייה ודלק - גם בעתיד. המסקנה מכל המחקרים היא כי מצב כדור הארץ קשה, ואם בני האדם לא יפסיקו לנצל את משאבי הטבע בלי כל מחשבה על העתיד, בקרוב לא יישארו להם משאבים לנצל. בין המסקנות המדאיגות שהוצגו בדו"ח: כ- 80 אחוז מהמים הראויים לשתייה בעולם נאגרים כבר לשימושנו, בעיקר לצורכי חקלאות, 40 אחוז מהקרקע החקלאית בעולם נפגעו משנים של שחיקה, המלחה ושימוש בחומרי הדברה, ו- 30 אחוז מהיצורים החיים על פני הכדור נמצאים בסכנת הכחדה.

[לכתבה המלאה](#)

מיחזור נייר בישראל - מתקני איסוף הנייר חוזרים?

נושא הטיפול בפסולת הוא אחד הבעיות הסביבתיות הקשות ביותר עמן מתמודדות מדינות העולם ובכלל זה ישראל. לפי נתוני המשרד לאיכות הסביבה בשנת 2003 ייצר כל אדם בממוצע כ-1.6 ק"ג פסולת ביתית ליום, כמות המהווה כ- 585 ק"ג פסולת בשנה לאדם. פתרון מקובל בעולם לצמצום כמות הפסולת המועברת לאתרי ההטמנה הוא מיחזור. נדמה כי בשנים האחרונות, בעקבות התפרסות המתקנים למיחזור מכלי משקה ברחבי הערים ובעקבות החלת "חוק הפיקדון", גדלה מודעותו של הציבור הישראלי לנושא. אולם מבדיקת ynet עולה כי למרות התשתית והמודעות הציבורית, מרבית הרשויות המקומיות עדיין לא אימצו את רעיון המיחזור כחלק ממערך כולל של טיפול בפסולת העירונית.

[לכתבה המלאה](#)

[הארי פוטר הבא יודפס על נייר ממוחזר](#)

תחבורה ותעופה

אירופה מחפשת דרכים לצמצום זיהום ממוסוים

ה-European commission מכין תוכנית אסטרטגית לצמצום הפליטה של גזי חממה מתעופה. במסגרת זו נערך הליך ייחודי של קבלה והטמעה של הצעות מהציבור. לאחר שמונה שבועות של איסוף נתונים באתר האינטרנט של הועדה, יוזנו התוצאות לתוכנית שעתידיה לצאת בקיץ הקרוב. התוכנית מתמקדת בשאלה כיצד ניתן להשתמש באמות מידה כלכליות להפחתת ההשפעה של התעופה על שינויי אקלים. ([לאתר הסקר](#))

הועדה נדרשה לבעיה כיוון שפליטות פחמן דו חמצני מתעופה גדלו בכ- 70% בין 1990 ל- 2002, למרות שכלל פליטות גזי החממה באירופה פחתו ב- 3% באותה תקופה. הבעיה בתעופה חמורה כיוון שלדוגמא, טיסת הלוך חזור של שני נוסעים מלונדון לניו-יורק מייצרת כמות של פחמן דו חמצני בכמות הדומה לפליטות של רכב ממוצע באירופה במשך בשנה שלמה.

בין הפתרונות הטכנולוגיים האפשריים, הועדה שוקלת החלפת צי מטוסים תת-קוליים בעל-קוליים. פליטות גזי חממה מתעופה בינלאומית מדווחות כעת במסגרת הועדה האירופית לשינויי אקלים, אך הם לא חלק מהתחייבויות המדינות שחתמו על פרוטוקול קיוטו. עם זאת, הפרוטוקול מצייין כי על המדינות המפותחות לשקוד על מציאת פתרונות שיביאו לצמצום פליטות גזי חממה מתעופה, במסגרת ארגון האזרחים הבינלאומי לתעופה (ICAO).

[לכתבה המלאה](#)

סגירת מרכז ת"א לכלי רכב מזהמים לא תפחית הזיהום

המשרד לאיכות הסביבה טוען שתוכנית למניעת זיהום אוויר, עליה שוקדת עיריית תל אביב כבר שנה - אינה יעילה. לפי התוכנית ייסגר חלק ניכר במרכז העיר לתנועת כלי רכב "מזהמים". העירייה העריכה כי באזור הסגור ירד שיעור מזהמים שונים ב-20% עד 70%. על פי מסמך פנימי של מחוז תל אביב במשרד לאיכות הסביבה שהוכן בחודש שעבר, הפחתת המזהמים תהיה בשיעור של 1% עד 10% בלבד.

במסמך שהכינו עפר בן-דב וד"ר נעם גרסל, מחברת "אסיף - אסטרטגיות" קיימת ביקורת קשה על התוכנית הנוכחית. הם טוענים כי בפרויקט אין התייחסות להפחתת הגודש התחבורתי בעיר, על ידי מתן עדיפות לתחבורה ציבורית, צמצום החניה ותמריצים לתנועה ללא רכב פרטי. ללא הפחתת הגודש ייווצר מצב שבו אוטובוסים מדגם יורו 3 ייתקעו בפקקים, ולמעשה יזהמו כמו אוטובוסים מתקדמים פחות.

[לכתבה המלאה](#)

[זיהום האוויר העירוני - הרכבת הקלה היא רק חלק מהפתרון](#)

בעקבות פרוטוקול קיוטו – מרוץ לפיתוח תאי דלק מימני

התחרות לייצור תאי דלק מתגברת עם כניסת פרוטוקול קיוטו לתוקף. תאי דלק מימני נחשבים למערכות של "אנרגיה נקייה", ובעתיד יוכלו לשמש לרכבים, טלפונים ניידים, מחשבים אישיים ועוד.

[לכתבה המלאה](#)

עיצוב ותהליכים תעשייתיים

כור גרעיני במארז נייד – מקור אנרגיה חלופית

מדינות מתפתחות רבות משוועות כיום ל**לאנרגיה** זמינה; אחד הפתרונות המפתים ביותר לאספקת אנרגיה כזו הוא **כורים גרעיניים**. אך אליה וקוץ בה – מדינות אלו עלולות להשתמש בתוצרי הלוואי של כורים גרעיניים המוקמים לצורך אספקת אנרגיה על מנת לייצר נשק גרעיני. פיתוח אמריקני חדש אולי יפתור בעיה זו. הפתרון הוא בדמותו של כור גרעיני נייד וחתום לחלוטין, שמפתח משרד (DOE) מחלקת האנרגיה של ארצות הברית. הכוונה היא ליצור מארז נייד של כור גרעיני שלא ניתן יהיה להגיע אל החומרים הבקיעים שבתוכו משום שעל פי טענת המפתחים הוא יהיה מוגן במעטפת שלא ניתן יהיה להסירה.

[לכתבה המלאה](#)

התראה לבתי הזיקוק בחיפה על חריגות ניכרות בפליטת חלקיקים

המשרד לאיכות הסביבה זימן לשימוע את מנהל בתי הזיקוק בחיפה, רמי סימון, עקב חריגות ניכרות בפליטת חלקיקים מבתי הזיקוק. במכתב ששיגר מנהל מחוז חיפה במשרד לאיכות הסביבה, רוברט ראובן, לסימון הוא מציין כי במהלך 2004 נרשמה חריגה משמעותית מרמת הפליטה המותרת לפליטת חומר חלקיקי מארובות הפצחן הקטליטי במפעל, כפי שצוין בצו האישי. הפצחן הקטליטי מטפל בחומר שנותר אחרי שמגדלי הזיקוק סיימו לזקק את חומר הגלם. במכתב מציין ראובן כי לפי הידוע למשרד לאיכות הסביבה, ההתקנה המתוכננת של מתקן המולטיצקלון שנועד לצמצם את רמת הפליטות של חומר חלקיקי מהפצחן הקטליטי תסתיים רק באוקטובר 2005. ראובן דורש ממנהל בתי הזיקוק בחיפה לנקוט בכל האמצעים כדי להוריד לאלתר את רמת פליטת החומר החלקיקי מהפצחן לרמה המותרת גם בתקופת הביניים שעד להתקנת המולטיצקלון.

נייר – כיצד נצמצם את השימוש בו בעסק?

כולם יודעים כי נייר צריך למחזר, אך מיחזור אינו מספיק, ובמיוחד בעסקים, שחלק נכבד מתוצרתם הוא נייר, רצוי לחשוב כיצד נוכל להשתמש מלכתחילה בפחות נייר. ייצור נייר, גם כשהוא ממוחזר, דורש שימוש במשאבים רבים- אנרגיה, מים וכימיקלים – והוא משאיר תוצרי לוואי רבים ושפכים. לכן, צמצום כמות הנייר בה משתמשים חשובה ביותר. בכתבה רעיונות רבים למימוש מטרה זו.

[לכתבה המלאה](#)

הגוף המחוקק העליון של סין העביר את החוק הראשון לקידום אנרגיה מתחדשת. חוק זה מבטיח נגישות לרשת חשמל ליצרני אנרגיה מתחדשת כמו גם מפזר את העלויות של טכנולוגיות חדשות בסקטור. החוק יכנס לתוקף ב-1 לינואר 2006. עם כניסת החוק לתוקף עשויה סין להפוך למובילה עולמית בתחום.

[לכתבה המלאה](#)

בקרום בישראל – צרכנים יוכלו לייצר חשמל בבית ולמכור אותו לחברת החשמל

אחרי שתחום ייצור החשמל נפתח ליצרנים פרטיים, בקרום יוכלו גם צרכנים שיבחרו בכך למכור חשמל לחברת החשמל. הרשות לחשמל הודיעה אתמול, כי השלימה את קביעת התקנות שיאפשרו לראשונה לצרכנים פרטיים למכור עודפי חשמל לחברת החשמל. לפי התוכנית, הנקראת "מונה נטו", צרכנים פרטיים שייצרו חשמל בעצמם בכמות הגדולה מצריכתם יוכלו למכור את העודפים לחברת החשמל.

[לכתבה המלאה](#)

מחקר – ההתחממות הגלובלית תמשיך גם ללא זיהום נוסף

מחקר חדש המתפרסם בכתב העת המדעי "Science" חושף כי הפחתת כמות גזי החממה באטמוספירה לא תמנע את התגברות אפקט החממה וההתחממות הצפויה של כדור-הארץ. החוקרים גילו כי גם ללא פליטות נוספות של גזי חממה לאטמוספירה, תמשיך הטמפרטורה הגלובלית לטפס וגובה פני הים יעלה בעקבותיה. זאת, בשל תופעת ההתחממות המואצת, המונעת בזרמי האוקייאנוסים והימים.

[לכתבה המלאה](#)

יונות

ידוע כבר זמן רב, אך ככל שעובר הזמן ומתקדם המחקר בתחום, תופעות רבות נוספות מתגלות. מחקרים חדשים מראים כי זיהום אויר מסוגים שונים יכול לגרום לדיכוי התפתחות עוברית ולתרום לאסטמה ובעיות ריאות אחרות, כמו גם למוות מוקדם. המתגוררים בערים סובלים במידה הרבה ביותר, ותינוקות וילדים, שאצלם הריאות, הלב והמח עוד מתפתחים, נמצאים בסיכון הגבוה ביותר. העובדה המדאיגה במיוחד היא שהאפקטים השליליים הללו נמצאו גם בריכוזי זיהום שלא חורגים מהסטנדרטים הרגילים. במחקרים האחרונים שהוצגו נמצא, בין השאר, קשר בין חשיפת האם לחלקיקים המשחררים מכלי רכב ותחנות כח לבין משקל נמוך של הילוד וקשר בין חשיפה טרום-לידתית לעשן טבק לבין שיעול ונזלת בשנה הראשונה לחיים ואסטמה ובעיות נשימה בשנה השנייה.

[לכתבה המלאה](#)

שקיפות ודיווח בעסקים

"עסקים טובים" – גם תוכנית טלוויזיה מצליחה

בקליפורניה הוענק פרס תוכנית הטלוויזיה החדשה הטובה ביותר ל' Good Business', בטקס השנתי של פרסי LB. התוכנית הינה תוכנית שבועית בת 30 דקות אשר בוחרת כל שבוע מנהל בחברה אשר משפיעה באופן חיובי על מצוינות עסקית, ודנה עימו באתיקה בעסקים והשקעות באחריות חברתית (SRI). מנחה התוכנית, לי גודן, אומר כי הוא מגדיר חברה מצוינת ככזו שבאופן קבוע מתגמלת משקיעים ובעלי מניות בביצועים רווחיים, וגם משקיעה תשומת לב אמיתית בחמישה תחומי מפתח: סביבה, יחסי קהילה, יחסי עובד – מעביד, גיוון באוכלוסיית העובדים (מיעוטים, מוגבלים), והשירות ללקוח.

[לכתבה המלאה](#)

דיווח חברתי- סביבתי – גם לעסקים בתחום השירותים הפיננסיים

ארגון היוזמה לדיווח גלובלי (GRI) פרסם נספח חדש לקווים המנחים לדיווח חברתי-סביבתי. הנספח הוא מדריך מיוחד שיאפשר לספקי שירותים פיננסיים ליישם טוב יותר את הנחיות ה-GRI. הנספח מספק פרשנות לכמה אינדיקטורים סביבתיים מההנחיות הכלליות כך שיוכלו לשמש גם בחברות פיננסיות (בעיקר בנקים, מנהלי נכסים וחברות ביטוח). כמו כן, בנספח מופיעים 13 אינדיקטורים חדשים לביצועים סביבתיים שפותחו על ידי חברות פיננסיות, כדי לעזור להם בדיווח על ההשפעות הסביבתיות של המוצרים והשירותים הייחודיים למגזר זה.

מעקב ביצועים - חברות מובילות סביבתית בשיתוף הרשות להגנת הסביבה, ארה"ב

תוכנית מעקב הביצועים (Performance Track) של הרשות להגנת הסביבה של ארה"ב הוא שותפות בין הרשות והמגזר העסקי אשר מזהה ביצועים סביבתיים מובילים בקרב חברות אמריקאיות מכל הסוגים והגדלים. המשתתפים העסקיים בתוכנית מובילים בתחומים רבים, ביניהם מניעת זיהום אויר, שימור אנרגיה וצמצום פסולת מסוכנת. נכון להיום, הצטרפו לתוכנית 300 חברות הנהנות, בזכות הרקורד המרשים שלהן, משיתוף פעולה ואמון מצד הרגולטור – הרשות להגנת הסביבה.

באתר התוכנית ניתן למצוא את רשימת החברות המשתתפות, עוד על הישגיהן, דו"ח כללי של התוכנית וגם מידע וכלים שיאפשרו לחברה לבנות מערכת לניהול ודיווח סביבתי.

[לאתר performance track של EPA](#)

"עד כמה המדינה שלך ירוקה?" - הערה

ד"ר אופירה אילון האירה את עיננו לכך שבידיעון מרץ, בכתבה "עד כמה המדינה שלך ירוקה?" לא הדגשנו את המימד הישראלי באינדקס. באינדקס המלא ניתן לעיין [כאן](#), ובו גם המדדים העיקריים לגבי מצבה הסביבתי של ישראל (ראה עמוד 68).

חִקִּיקָה וּפְסָקֵי דִין

חברת DuPont תשלם 107.6 מיליון דולר במסגרת פשרה בתביעה ייצוגית על זיהום מים

באוגוסט 2001 הוגשה תביעה ייצוגית נגד DuPont Co. בשם המתגוררים בסמוך למפעל החברה במדינת וושינגטון, אשר טענו כי מקורות המים שלהם זוהמו בחומצה אורגנו-פלאורית, ששימשה את החברה בהכנת טפולן. בימים אלו הושג הסכם פשרה לפיו תשלם החברה 107.6 מיליון דולר לתושבים. לפי ההסכם יערכו בדיקות דם למי שהתגורר בסביבה כדי לקבוע את הזכאות לפיצויים.

[לכתבה המלאה](#)

הקנסות על עבירות סביבתיות בישראל ב-2004 - כ-9.6 מיליון שקל

המשרד לאיכות הסביבה מדווח כי 97% מהתביעות שהגיש אשתקד על מפגעים סביבתיים הסתיימו בהרשעה. מדובר ב-103 הרשעות מתוך 106 תיקי תביעה. סך כל הקנסות שהוטלו היה כ-9.6 מיליון שקל. מבין 103 ההרשעות הורשעו גם 34 נושאי משרה בגופים השונים, ביניהם ראשי רשויות מקומיות, מהנדסי ערים ומנהלי חברות ומפעלים.

[לכתבה המלאה](#)

אט"ד ו-7 ח"כים הגישו הצעת חוק לשמירת אוויר נקי

שבעה חברי כנסת – עומרי שרון, לאה נס, איתן כבל, יורי שטרן, אילן שלגי, ראלב מג'אדלה ואמנון כהן – הגישו, ערב יציאת הכנסת לפגרה, הצעת חוק אשר תאפשר לאזרחים בישראל לנשום אוויר נקי יותר. על הצעת החוק, שנוסחה בידי אדם טבע ודין, חתמו 51 חברי כנסת.

כיום, אין במדינת ישראל חוק ראשי אחד המסדיר את כל ההיבטים השונים המתייחסים להגנה על איכות האוויר. המסגרת החוקית הקיימת כיום בישראל לשם טיפול בנושא מניעת זיהום אוויר אינה אלא אסופה של הסדרים שונים, אשר רחוקים מלתת מענה להיבטיה המורכבים של הבעיה, מקשים על אכיפה אפקטיבית ואינם מאפשרים לעסקים וודאות בנוגע לדרישות שידרשו מהם. החוק החדש יחייב את הממשלה להכין בנוסף לתקנים מחייבים, תוכנית לאומית שתקבע יעדים להפחתת זיהום האוויר.

[לכתבה המלאה](#)

השליכו פסולת בניין ונקנסו בכ-200 אלף שקל

חברה לעבודות פיתוח, "ונונו דני" מהרצליה, שהשליכה פסולת בניין באתר לא מורשה, נקנסה ב-197 אלף שקל. בפסק הדין נכתב: "למרות היקף עסקיה לא טרחה החברה שיהיו לה נוהלים ברורים ואנשים המופקדים על שמירה על איכות הסביבה ועל מניעת השלכות פסולת כגון זו שבבסיס ההרשעה. דווקא מחברה כה גדולה וכה חיובית ניתן לצפות שמירה קפדנית על החוק ואם היא, שהיא מ"הארזים" שבתחום, פועלת כך – מה ניתן לדרוש מאחרים".

[לכתבה המלאה](#)